ארס פואטיקה ואני / יואב גלבוע

קווינטוס הורטיוס פלקוס חיבר את היצירה "ארס פואטיקה" במאה ה־1 לפנה"ס, והיא צוהר עבורנו, החיים למעלה מאלפיים שנים לאחר חיבורה, ללמוד ולהכיר בהנאה דומה לזאת של הרומאים את מסורת הספרות והביקורת של רומא העתיקה בשיא תקופת פריחתה הספרותית. כמשורר וכעורך ספרותי בעצמי, מרגע התוודעותי לקיומה של היצירה, ידעתי שעליי לקרוא אותה – "המדריך למשורר", כך כינו אותה באוזניי. הבחירה בתרגום היצירה הזאת נעשתה במסגרת מבחני הגמר של התואר שאני לומד – לימודים קלאסיים – ובהנחייתו של ד"ר טדי פסברג.

לא התאכזבתי מהקריאה ביצירה, והתרגום המוצג לפניכם הוא חלק מתוכה החושף את תמהיל משנתו הספרותית של הורטיוס כפי שאני חוויתי אותה בקריאתי – החובה להשתנות, החובה לחדש, החובה לברוא. אולם לא יש מאין נעשית בריאתו של היוצר, כי אם בַּהכרה בקיים ובתקשורת עימו. "תַּצְלִיחַ לְמַכְבִּיר אִם מִלָּה מְכֻּרֶת תַּהֲפֹךְ לַחֲדָשָׁה בְּאֶמְצָעוּת צֵרוּף מְתֻחְכָּם", אומר הורטיוס, וקושר בין הישן לחדש – החידוש נולד מן הקיים. ועם זאת, הורטיוס גם נמנע מלהגדיר משהו "פג תוקף" באופן מוחלט, ומצהיר: "מָתָר וְלָעַד יִתַּר לְהָבִיא לְשִׁמּוּשׁ מָנָּח שֶׁהַהַוָּיָה סָגַר אִתּוֹ חֶשְׁבּוֹן".

אני מאמין שיש חשיבות בתרגומים נוספים וחדשים של יצירה כמו ארס פואטיקה, שהרי כפי שהורטיוס עצמו טוען, מוסכמת הדיבור משתנה דרך קבע, וכך גם המילים שנבחרות בידי המתרגם משתנות, בין היתר, עם רוח התקופה. המשך פעולת התרגום לעברית, אפילו שהיצירה תורגמה בעבר, משאיר אותה בחיים ושומר אותה רלוונטית.

בנוסף, אני מאמין שמגוון תרגומים שונים לאותה היצירה מאפשר לקוראים לקבל תפיסה והבנה רחבה יותר על משנתו החשובה של הורטיוס, שהרי כך ניתן ליהנות מן הקשת הנרחבת שמאפשרת שפת מקור בהשוואה לשפת היעד.

אם כן בהזדמנות זאת, אשמח להפנות כל קוראת וקורא לתרגומי היצירה שקיימים בעברית: **הוראטיוס: על אמנות הפיוט**, תרגום: יורם ברונובסקי, הקיבוץ המאוחד, 1983; **הורטיוס: אמנות הפיוט**, תרגום: דבורה גילולה, מאגנס, 2004; **הוראטיוס: האיגרות, אמנות הפיוט**, תרגום: רחל בירנבאום, מוסד ביאליק, 2014.

ארס פואטיקה / הורטיוס (שורות 46–72)

מלטינית: יואב גלבוע

[...] בְּהִיוֹתְךָ עָדִין וְזָהִיר בִּשְׁזִירַת מִלִּים,
תַּצְלִיחַ לְמַכְבִּיר, אִם מִלָּה מֻכֶּרֶת תַּהֲפֹּךְ לַחֲדָשָׁה
בְּאֶמְצָעוּת צֵרוּף מְתֻחְכָּם. וְאִם בְּמִקְרֶה יֵשׁ צֹרֶךְ
לְהַסְבִּיר נוֹשְׁאִים מְעֹרְפָּלִים בְּמִנָּחִים חֲדָשִׁים,
וְתִהְיֶה הִזְדַּמְּנוּת לְהַמְצִיאָם בְּאֹפֶן שֶׁלֹּא נִשְׁמַע עַל יְדֵי

עוֹטֵי הַגְּלִימוֹת, תִּנָּתֵן הַחֵרוּת תּוֹךְ שִׁמּוּשׁ בִּצְנִיעוּת,
מִלִּים חֲדָשׁוֹת שֶׁעֻצְּבוּ זֶה עַתָּה תְּקַבֵּלְנָה אֵמוּן
אִם תִּנְבַּעְנָה מִמָּקוֹר יְוָנִי בְּשִׁנּוּי מוּעָט. מַדּוּעַ אֵפוֹא
אִפְשֵׁר הָרוֹמָאִי לְקַיְקִילְיוּס וְלִפְלָאוּטוּס אֶת מַה שֶּׁנֶּאֱסַר
עַל וֶרְגִּילְיוּס וּוָרְיוּס? מַדּוּעַ שֶׁאֲנִי אֶתְקַנֵּא בְּיָכְלְתִּי

לְחַדֵּשׁ מִלִּים מְעַטּוֹת בְּעוֹד הַשָּׂפָה שֶׁל קָאטוֹ וְשֶׁל אֶנְיוּס
הֶעֱשִׁירָה אֶת שִׂיחַ הַמּוֹלֶדֶת, וְנָתְנָה
שֵׁמוֹת חֲדָשִׁים לִדְבָרִים? מֻתָּר וְלָעַד יֻתַּר
לְהָבִיא לְשִׁמּוּשׁ מָנָח שֶׁהַהַווָה סָגַר אִתּוֹ חֶשְׁבּוֹן.
כְּפִי שֶׁיְּעָרוֹת מִתְחַלְּפִים דֶּרֶךְ עֲלֵיהֶם בִּמְרוּצַת הַשָּׁנִים –

60

הָרִאשׁוֹנִים נוֹשְׁרִים. כָּךְ עוֹבֵר זְמַנּוֹ שֶׁל דּוֹר הַמִּלִּים הַיָּשָׁן,
וּכְטֶקֶס הַנְּעוּרִים פּוֹרְחוֹת מִלִּים שֶׁנּוֹלְדוּ זֶה עַתָּה וּמִשְׁתַּלְּטוֹת.
אֲנַחְנוּ מֻכְרָחִים לָמוּת, אֲנַחְנוּ וּמַעֲשֵׂינוּ. כָּךְ גַּם הַיָּם שֶׁהֶתַּר
אֶל תּוֹךְ הַיַּבָּשָׁה וְסוֹכֵךְ עַל סְפִינוֹתֵינוּ מֵרוּחוֹת הַצָּפוֹן –
מַעֲשֵׂה מְלָכִים, כָּךְ גַּם בְּצָה עֵקָרָה, שֶׁהוּכְלָה זְמַן רַב

65

בְּמִשּׁוֹטֵי סִירוֹת, מְזִינָה עַתָּה עָרִים שְׁכֵנוֹת וְחָשָׁה בְּכֹבֶד הַמַּחֲרֹשׁוֹת
וְכָךְ גַּם נָהָר שֶׁשִּׁנָּה אֶת מַסְלוּלוֹ עוֹיֵן הַתְּבוּאוֹת
וְנַעֲשָׂה לְמוּד דֶּרֶךְ יוֹתֵר טוֹבָה. מַעֲשִׂים אֱנוֹשִׁיִּים יֵדְעוּ אֶת סוֹפָם
וְלֹא לָנֶצַח כְּבוֹדָן שֶׁל הַמִּלִּים וַחֲשִׁיבוּתָן הַמְשַׁגְשֶׁגֶת יַעֲמֹדוּ.
מִלִּים רַבּוֹת תְּוֻלַּדְנָה מֵחָדָשׁ, אֵלֶּה שֶׁכְּבָר מֵתוּ וְתָמוֹתָנָה,

70

אֵלֶּה שֶׁעַתָּה הֵן בְּתִהְלָתָן, אִם יִרְצֶה בְּכָךְ הַשִּׁמּוּשׁ –
וַהֲרֵי שֶׁבְּיָדוֹ הַהַחְלָטָה, הַסַּמְכוּת וּמִסְכֶּמֶת הַדִּבּוּר.

*

יואב גלבוע הוא סטודנט בשנה האחרונה לתואר הראשון בחוג ללימודים קלאסיים, ובשנה שעברה סיים שנה שלישית (ואחרונה) בחוג לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה. עורך, משורר, מתרגם ומוציא לאור. הבעלים של הוצאת הספרים "קתרזיס", שעיקרה הוצאה לאור של ספרות עברית חדשה וצעירה לצד ספרות מתורגמת מהמאות הקודמות.

The Magic Garden 5

ורדי בוברוב
רישום על נייר
2012